

een onbevattelijk en ongrijpbaar fenomeen. De sekteleider probeert de menselijke habitus wel in fraaie theorieën te vatten, maar verzandt in gepreek voor zijn eigen doorgedraaide gemeente. Joris Roozen is door de geraffineerde optiek van *Onpersoonlijkheid* achtereenvolgens een verwaande kwast, een macabere kwelgeest en uiteindelijk een dolende geest met een opmerkelijk scherp oog voor eigentijdse aberraties. Die uitgekende structuur neemt niet weg dat veel passages te lang en te oninteressant zijn. Er wordt meer betoogd, dan getoond. In zijn debuut *Zonder wijzers* wist Artus de moeilijk te beschrijven wereld van zingeving en onthechting heel aannemelijk te maken. *Onpersoonlijkheid* mist die dwingende, sturende vorm, waardoor de roman schier zinloos uitdijt en de lezer, ongetwijfeld in weerwil van de bedoeling van de auteur, betrekkelijk koud laat. Dat is jammer, want de problematiek van *Onpersoonlijkheid* is alleszins de moeite waard. Artus wil impliciet iets zeggen over de ontsparingen van veel individuen in deze virtuele maatschappij, waarin met existentiële aangelegenheden evengoed wordt *geshopt* als met meer aardse zaken, maar hij ontspoot door een onstuitbare woorddrift, die als een kleilaag het graf van zijn personages bedekt.

Daan Cartens

RUSSELL ARTUS, *Onpersoonlijkheid*, Uitgeverij Meulenhoff, Amsterdam, 1999, 472 p.

Over België, anus mundi

België is uitgegroeid tot een ‘writer's country’, een goudmijn voor schrijvers, hoewel het woord ‘beerput’ beter op zijn plaats zou zijn. *België, anus mundi*. Een auteur kan trachten zich te engageren, veranderingen te promoten - of zich cynisch afkeren. Maar wat Jeroen Olyslaegers (°1967) in zijn derde prozaboek *Open gelijk een mond* doet, vind ik interessanter. Hij onderzoekt hoe de zaak-Dutroux werd ‘gemediatiseerd’ en de grenzen tussen werkelijkheid en fictie compleet vervaagden. De onthullingsjournalistiek heeft meer slechte verhalen dan goede reportages opgeleverd. Iedereen had ten tijde van de gebeurtenissen wel een theorie over een omvangrijke samenzwering, waarin de hoogste milieus zich te goed deden aan *snuff movies* en *partouzes* met kinderen.

Die bijenkorf van verhalen, daarmee heeft

Jeroen Olyslaegers (°1967)- Foto St. Vanfleteren.

Olyslaegers *Open gelijk een mond* gemaakt. In het spoor van Louis Paul Boon - aan wie de titel van de roman refereert - en de jonge Hugo Raes werkt Olyslaegers met tientallen vertellers en honderden krantenknipsels. Die knipsels maakt hij soms zelf, andere worden gemixt en gesampled, maar ook van de 'authentieke' knipsels kan men zich afvragen of ze veel 'realiteit' bevatten. Alle vertellers denken een oplossing te hebben voor België's problemen, ja, zelfs voor het hele *fin de millénaire*, maar juist daardoor betreedt de lezer 'een labyrint waaruit men niet zal terugkeren zonder korsten vuil, beroofd van persoonlijk bezit, en besmet door nog naamloze ziekten' (Boon). Die naamloze ziekte is de alles vernietigende twijfel aan de 'waarheid'. De verhalen vullen de leegte niet met 'werkelijkheid', maar zijn veeleer overlevingsdansen rond een zwart gat.

Maar dat weten de meeste personages niet: zij hebben een soort ideaal. Dat ideaal wordt het duidelijkst verwoord door Eerwaarde Heer Swami B.: 'Dit wordt het einde van de maskerade. Alleen een totale openheid, een echt schone lei kan het land nog redden. We gaan dit abces opensnijden, de etter wegschrappen, de boel ontsmetten en weer dichtgooien.' Swami van de Katholieke Filmliga heeft een schrift over België met 'het ergste van het ergste'. Menselijke resten in kelders, porno, 'betonboeren', politiek gesjoemel, beroepsverkrachters, ondergrondse cellen, op sadistische wijze gepenetreerde jonge meisjes, vastgebonden kinderen

die door ‘Snorrenman’ worden gekeeld, wapen- en drugssmokkel, hormonenhandel, raadselachtige sekten. Swami zoekt naar ‘een grote samenzwering’, een lijst met namen die samen het spinnenweb van het kwaad vormen. De ‘thé dansant avec les grands jojos’. Als een ware Parsifal gaat hij op zoek naar de onomstotelijke, sluitende waarheid over ‘het Brussels kluwen, het riool van België’.

Swami wil via een zekere Jerry eigenlijk een film over de kwestie; een ander personage, Lassie, wil een boek. Hij wil de *shit* vloeiend houden, het complete verhaal vertellen van de komkommerneuker, onversneden, eerlijk en authentiek. Een boek als een brandbom. ‘Heel België naar den hond zijn voeten.’ Maar alle fiches die zowel Jerry als Lassie nodig hebben, worden in een ware *informatieoorlog* vooraf onthuld via een sekteleider die zich door zijn volgelingen met ‘Baphomet’ laat aanspreken. Alles wordt virtueel, want in onderzoeksjournalistiek is geen tijd voor onderzoek. De leugens vreten zich door de reportages, horror wordt entertainment. De onophoudelijke stroom televisiebeelden lijkt op een derderangs film.

Een belangrijk personage is ook DJ Zebra, een soort getuige X1, die heel de roman door de waarheid tracht te vertellen, het boek *Mijn duistere jaren* schrijft, maar door niemand wordt geloofd. Een verlicht journalist beweert dat ze de Amerikaanse detective-auteur Stephen King heeft overgeschreven. Wie gelooft overigens nog wie? Het is maar goed dat Snorrenman op de loop gaat om te bewijzen dat hij wel degelijk bestaat. DJ Zebra beseft overigens zelf dat haar geheugen verstoppertje blijft spelen in een ‘listig spel van onthullen en verhullen’. Dé waarheid komt ook niet van de Yoni & Lingamploeg, die de tv-reeks *Stemmen op straat* maakt. Zo'n reeks is een uitlaatklep voor de mensen op zondagavond. Ze huilen en protesteren, en gaan dan opgelucht slapen. En na een tijdje heeft iedereen ‘zijn kleine theorie, zijn kleine samenzwering van obscure details, vreemde toevalligheden en dubieuze personages’.

Misschien moet communicatie door muziek gebeuren. De groep *Heal me* wordt omstuwd door kaalgeschoren Hare Krishna-punks. In de groep speelt ook een zekere ‘Pater Jeroen’ mee. Jeroen Olyslaegers blijft kennelijk niet buiten schot, hij staat niet schouderophalend boven het gewemel van geruchten en verhalen. Hij staat zelf tot aan zijn oren in de *shit*. Een personage met zijn naam beweert overigens een plakboek te hebben dat alles duidelijk zal maken. Ironie en cynisme, de ‘taal van de pubers’, is hem te veilig. De auteur lijkt meer op Jerry, ‘de laatste wraakengel die het licht uitdoet’.

De roman *Open gelijk een mond* is belangrijker dan vele andere romans over België, die ofwel politiek correct zijn, ofwel cynisch. In Jeroen Olyslaegers zit dat weerbarstige en tegendraadse. Tegen beter weten in schrijft hij een tekst ‘op het ritme van paukenslagen’, een tekst die het monster België open gelijk een mond opvreet.

Hugo Bousset

JEROEN OLYSLAEGERS, *Open gelijk een mond*, Prometheus, Amsterdam, 1999, 181 p.

Levi in de Lage Landen

‘Joden zijn interessant. Goeie schrijvers zijn vaak joods en houden zich dan met het interessante onderwerp [Israël] bezig. Hoe saai de zionistische propaganda ook is,